بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

معاونت تنظیم‌گری و نظارت

مدیریت کل تنظیم مقررات

دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری

(نسخه پیشنهادی اداره مطالعات و مقررات)

اداره مطالعات و مقررات

«بسمه‌تعالی»

«دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری»

به استناد بند «۳» از ماده (۳۴) قانون پولی و بانکی کشور، بند «ب» ماده (۲۰) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بند «ب» ماده (۱۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، بند (ب) ماده (۸) «قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران» و مواد (۲۳) الی (۲۷) آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) و به‌منظور کنترل گستره بنگاه‌داری مؤسسات اعتباری و هدایت آن‌ها به ایفای نقش واسطه‌گری وجوه به عنوان کارکرد اصلی آن مؤسسات، «**دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری**» که از این پس به اختصار **دستورالعمل** نامیده می‌شود به شرح زیر تدوین و در هیات عالی تصویب می‌شود.

فصل اول: تعاریف و کلیات

ماده ۱– در این دستورالعمل عناوین ذیل به جای عبارت‌های مربوط بکار می‌روند:

۱-۱- **بانک مرکزی:** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- **مؤسسه اعتباری:** اشخاص حقوقی که با مجوز بانک مرکزی یا به‌موجب قانون، تحت عنوان «بانک» یا «مؤسسه اعتباری غیربانکی» به انجام عملیات بانکی مبادرت می‌نمایند؛

۱-۳- **فعالیت مرتبط بانکی:** تمامی فعالیت‌هایی که لازمه انجام حرفه بانکداری است و به منظور پشتیبانی و سهولت در انجام عملیات بانکی، گسترش و تنوع آن و حفظ اسرار حرفه‌ای مؤسسه اعتباری انجام می‌شود نظیر عملیات قرض‌الحسنه، عملیات فروش اموال مازاد ، اعتبارسنجی، صدور، پذیرش و پردازش انواع کارت‌های الکترونیکی (کارت‌های خرید، کارت اعتباری کیف پول الکترونیکی و غیره)، انجام عملیات صرافی، عملیات لیزینگ، فن‌آوری اطلاعات، امور چاپ، عملیات وصول مطالبات و سایر فعالیت‌های مشابه به تشخیص بانک مرکزی و همچنین سایر فعالیت‌های مجاز هر یک از انواع مؤسسات اعتباری بر اساس دستورالعمل‌ها و ضوابط ابلاغی بانک مرکزی و در چارچوب مفاد اساسنامه مؤسسه اعتباری؛

۱-٤- **اشخاص وابسته:** اشخاص زیر به عنوان اشخاص وابسته مؤسسه اعتباری محسوب می‌شوند:

۱-۴-۱- شخص تابعه: شخص حقوقی که بیش از ۵۰ درصد سهام، اوراق بهادار مالکیتی دارای حق رأی و یا سهم‌الشرکه آن به طور مستقیم و یا غیرمستقیم متعلق به مؤسسه اعتباری است یا اکثریت اعضای هیأت مدیره یا سایر ارکان راهبری مشابه آن را مؤسسه اعتباری تعیین می‌نماید و همچنین سایر اشخاص حقوقی که طبق استانداردهای حسابداری، واحد تجاری فرعی مؤسسه اعتباری قلمداد شوند؛

۱-۴-۲- شخص حقوقی که کارکنان مؤسسه اعتباری به نمایندگی از طرف مؤسسه اعتباری، دارای مناصب مدیریتی (نظیر عضو هیأت امناء، عضو هیأت مدیره، هیأت عامل، مدیرعامل، قائم‌مقام مدیرعامل و معاون مدیرعامل) در آن شخص حقوقی باشند؛

۱-۴-۳- شخص حقوقی مرتبط با طرح‌های خاص بازنشستگی کارکنان، تأمین رفاه کارکنان یا جبران خدمات کارکنان مؤسسه اعتباری که به طور مستقیم یا غیرمستقیم تحت کنترل یا نفوذ قابل ملاحظه مؤسسه اعتباری – وفق معیارهای مقرر در استانداردهای حسابداری مربوط- باشد. با هر اسم و عنوان از قبیل صندوق بازنشستگی کارکنان، مؤسسه تأمین رفاه و آتیه کارکنان، صندوق ذخیره کارکنان؛

۱-۴-۴- سایر اشخاص حقوقی که طبق استانداردهای حسابداری، واحد تجاری وابسته مؤسسه اعتباری قلمداد شوند.

۱-۵- **اوراق بهادار:** هر نوع ورقه یا مستندی که متضمن حقوق مالی قابل معامله برای دارنده آن باشد. اوراق بهادار مشتمل بر اوراق بهادار مالکیتی و اوراق بهادار بدهی است؛

۱-٦- **اوراق بهادار مالکیتی:** آن دسته از اوراق بهادار که مبین رابطه مالکیتی سرمایه‌گذار با سرمایه‌پذیر است و متضمن حقوق ناشی از مالکیت بر سرمایه‌پذیر نظیر حق رأی در تصمیمات مرتبط با راهبری و اداره واحد سرمایه‌پذیر می‌باشد؛ نظیر سهام شرکت و واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق سرمایه‌گذاری و سایر موارد مشابه به تشخیص بانک مرکزی؛

۱-۷- **اوراق بهادار بدهی:** آن دسته از اوراق بهادار که مبین رابطه مطالباتی سرمایه‌گذار با سرمایه‌پذیر است. منابع حاصل از انتشار این اوراق در بخش بدهی‌ها در صورت وضعیت مالی واحد سرمایه‌پذیر منعکس

می‌گردد؛ نظیر اسناد خزانه اسلامی، اوراق مرابحه، اوراق خرید دین، اوراق اجاره، اوراق مشارکت، اوراق منفعت، و سایر موارد مشابه به تشخیص بانک مرکزی؛

۱-۸- **سرمایه‌گذاری:** عبارت است از:

۱-۸-۱. مشارکت در تأسیس یا افزایش سرمایه اشخاص حقوقی؛

۱-۸-۲. تملک سهام شرکت‌های موجود و تملک سایر اوراق بهادار مالکیتی در اشخاص حقوقی؛

۱-۸-۳. تملک سایر اوراق بهادار ؛

۱-۹- **سرمایه نظارتی:** سرمایه نظارتی موضوع ضوابط ابلاغی بانک مرکزی در خصوص محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری، بدون اعمال کسورات مرتبط با سرمایه‌گذاری غیرمجاز.

ماده ۲– مؤسسه اعتباری و اشخاص وابسته آن در چارچوب مفاد این دستورالعمل، ضوابط ابلاغی بانک مرکزی در خصوص هر یک از انواع مؤسسات اعتباری مبنی بر تجویز سرمایه‌گذاری مربوطه و سایر ضوابط مرتبط، مجاز به مشارکت در تأسیس، افزایش سرمایه، تملک سهام و سایر اوراق بهادار مالکیتی در آن دسته از اشخاص حقوقی است که صرفاً فعالیت مرتبط بانکی انجام می‌دهند.

تبصره ـــ سرمایه‌گذاری موضوع این ماده در مصادیقی که صراحتاً در ضوابط ابلاغی بانک مرکزی در خصوص هر یک از انواع مؤسسات اعتباری ممنوع اعلام شده است، مجاز نمی‌باشد.

ماده ۳– موارد زیر در خصوص سرمایه‌گذاری‌های موضوع ماده (۲) لازم الرعایه است:

۳-۱- سرمایه‌گذاری توسط هر یک از اشخاص وابسته مؤسسه اعتباری در سایر اشخاص وابسته همان مؤسسه اعتباری ممنوع است مگر در مواردی که به تأیید معاونت تنظیم‌گری و نظارت بانک مرکزی در اجرای قوانین و مقررات مربوط و یا به منظور تملک سهام وثیقه مدیران ایجاب می‌گردد.

۳-۲- سرمایه‌گذاری توسط مؤسسه اعتباری و اشخاص وابسته آن در اشخاص وابسته سایر مؤسسات اعتباری، ممنوع است مگر مواردی که به تأیید معاونت تنظیم‌گری و نظارت بانک مرکزی و یا الزامات قوانین و مقررات مربوط ایجاب می‌نماید.

۳-۳- سرمایه‌گذاری در هر موضوع فعالیت مرتبط بانکی، به جز در مواردی که بنا به تشخیص معاونت تنظیم‌گری و نظارت بانک مرکزی یا الزامات قانونی و مقرراتی مربوط ایجاب می‌گردد، صرفاً در قالب یک شخص حقوقی امکان‌پذیر است.

۳-٤- تملک اوراق بهادار مالکیتی توسط مؤسسه اعتباری و اشخاص وابسته آن که صرفاً به منظور کسب سود از محل خرید و فروش اوراق مذکور انجام پذیرد، ممنوع است؛ مگر آن‌که در ضوابط ناظر بر فعالیت هر یک از انواع مؤسسات اعتباری به نحو دیگری مقرر شده باشد.

۳-٥- تملک اوراق بهادار قابل تبدیل به سهام توسط مؤسسه اعتباری و اشخاص وابسته آن نیز، مشمول مفاد ماده (۲) می‌گردد.

۳-٦- مشارکت چند مؤسسه اعتباری با یکدیگر در تملک اوراق بهادار مالکیتی به تشخیص معاونت تنظیم‌گری و نظارت بانک مرکزی مشمول ممنوعیت موضوع بند (۳-۲) نخواهد بود.

۳-۷- بانک مرکزی در اجرای مفاد این دستورالعمل می‌تواند، ضوابط خاص مربوط به سرمایه‌گذاری در صندوق سرمایه‌گذاری «اختصاصی بازارگردانی»، شرکت تأمین سرمایه و سایر نهادهای مالی که به تشخیص بانک مرکزی در راستای الزامات ناظر بر فعالیت هریک از انواع مؤسسات اعتباری انجام می‌شود را به مؤسسات اعتباری ابلاغ نماید.

ماده ۴– مؤسسه اعتباری و اشخاص وابسته آن در چارچوب مفاد این دستورالعمل، مجاز به تملک انواع اوراق بهادار بدهی منتشره توسط تمامی اشخاص حقوقی غیروابسته به آن مؤسسه اعتباری می‌باشند.

تبصره ۱ـ سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار بدهی صرفاً در مرحله انتشار اوراق بهادار (بازار اولیه) مجاز است. سرمایه‌گذاری در مراحل بعدی (بازار ثانویه) منوط به تصریح در قوانین و مقررات مربوط مبنی بر تجویز سرمایه‌گذاری توسط مؤسسات اعتباری و اشخاص وابسته در بازار ثانویه امکان‌پذیر خواهد بود.

تبصره ۲ـ تملک اوراق بهادار بدهی منتشره مؤسسه اعتباری و اشخاص وابسته آن، توسط سایر مؤسسات اعتباری و اشخاص وابسته آن‌ها ممنوع است.

ماده ۵– مؤسسه اعتباری در صورتی می‌تواند در چارچوب این دستورالعمل نسبت به سرمایه‌گذاری اقدام نماید که طرح توجیه فنی، اقتصادی، مالی موضوع هر سرمایه‌گذاری به انضمام اظهارنظر صریح واحد ریسک مبنی بر موافقت یا

عدم موافقت با انجام سرمایه‌گذاری و اظهارنظر صریح واحد رعایت قوانین و مقررات (تطبیق) مؤسسه اعتباری از حیث رعایت ضوابط و مقررات مربوط درخصوص سرمایه‌گذاری موضوعه، توسط هیئت مدیره مؤسسه اعتباری تأیید گردد.

فصل دوم- حدود سرمایه‌گذاری

ماده ۶- ارزش دفتری سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در هر شخص حقوقی نباید از ۵ درصد سرمایه نظارتی مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

تبصره ــــ نصاب موضوع این ماده در خصوص سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار بدهی باید در سطح «ذینفع واحد» که طبق تعاریف مندرج در ضوابط ابلاغی بانک مرکزی در خصوص تسهیلات و تعهدات کلان تعیین می‌شود، رعایت شود.

ماده ۷- مجموع ارزش دفتری سرمایه‌گذاری‌های مؤسسه اعتباری نباید از ۲۰ درصد سرمایه نظارتی مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

تبصره ــــ در صورتی که نصاب موضوع این ماده نقض شود، مؤسسه اعتباری و اشخاص تابعه آن مجاز به انجام هیچ گونه سرمایه‌گذاری جدید نیستند.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری مجاز نیست سهام مؤسسه اعتباری دیگر را به طور مستقیم و یا غیرمستقیم تحت تملک داشته باشد، مگر آن‌که در سایر مقررات مربوط، ضوابط دیگری درخصوص نحوه تملک سهام یک مؤسسه اعتباری توسط سایر مؤسسات اعتباری تجویز شده باشد.

ماده ۹- سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار بدهی منتشره و یا تضمین شده توسط دولت یا بانک مرکزی منوط به رعایت حد فردی موضوع ماده (۶)، از شمول حد جمعی موضوع ماده (۷) مستثنی بوده و تابع سیاست‌های بانک مرکزی است.

تبصره ــــ اوراق بهادار موضوع این ماده که در اجرای قوانین و مقررات مربوط به منظور استیفای مطالبات به مؤسسه اعتباری منتقل می شود، در محاسبات حد فردی موضوع ماده (۶) نیز ملحوظ نمی‌گردد.

ماده ۱۰–چنانچه در ضوابط ابلاغی بانک مرکزی در خصوص هر یک از انواع مؤسسات اعتباری، حدود متفاوت از مقررات این فصل برای سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری در نظر گرفته شده باشد، حدود مذکور در دستورالعمل های مربوط ملاک عمل خواهد بود.

فصل سوم– سایر موارد

ماده ۱۱– در سرمایه‌گذاری‌های موضوع ماده (۲) و همچنین در مواردی که در این دستورالعمل، موضوع به تشخیص یا تأیید بانک مرکزی منوط شده است، مؤسسه اعتباری باید قبل از اقدام به سرمایه‌گذاری، نسبت به اخذ مجوز لازم از بانک مرکزی اقدام نماید.

ماده ۱۲– چنانچه مؤسسه اعتباری سرمایه‌گذاری‌هایی خارج از موضوعات مجاز این دستورالعمل داشته باشد، انجام هرگونه سرمایه‌گذاری جدید در مصادیق موضوع ماده (۲) صرفاً به تشخیص هیأت عامل بانک مرکزی و با رعایت مفاد این دستورالعمل امکان‌پذیر است.

ماده ۱۳– نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری‌های مؤسسه اعتباری طبق مفاد استانداردهای حسابداری مصوب سازمان حسابرسی و الزامات بانک مرکزی انجام می‌شود.

ماده ۱۴– هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور حسن اجرای این دستورالعمل، نسبت به تدوین و تصویب رویه‌های اجرایی داخلی مشتمل بر واحد سازمانی مسئول انجام کار، شرح وظایف آن، روش‌های انجام کار، نحوه ارتباط، تبادل و گردش اطلاعات مابین واحدهای سازمانی و غیره اقدام نماید.

ماده ۱۵– مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات مرتبط با سهام، سایر اوراق بهادار مالکیتی یا سهم‌الشرکه خود و اشخاص وابسته در سایر اشخاص حقوقی از جمله شرکت‌های بورسی و غیربورسی و اطلاعات مرتبط با سایر سهامداران، املاک، مستغلات، سهام و سایر دارایی‌های متعلق به اشخاص حقوقی مزبور و همچنین اطلاعات اوراق بهادار بدهی تحت تملک خود و اشخاص وابسته را در چارچوب ضوابط ابلاغی بانک مرکزی در سامانه سهامداری که بانک مرکزی تعیین می‌نماید، ثبت نماید.

ماده ۱۶– در مواردی که به دلیل عوامل قهری، سهام اشخاص حقوقی به تملک مؤسسه اعتباری درآمده باشد و این تملک منجر به نقض ضوابط این دستورالعمل (تملک سهام خارج از فعالیت مرتبط بانکی و یا نقض حدود مقرر) گردد،

مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت یک‌سال از تاریخ نقض، وضعیت خود را با مفاد این دستورالعمل منطبق نماید. مصادیق تملک قهری، وفق «آئین‌نامه اجرایی جزء (ب) تبصره (۱) ماده (۱۷) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» مصوب مورخ ۱۳۹۴/۳/۲۷ هیأت وزیران با اصلاحات و الحاقات بعدی تعیین می‌گردد و باید به تأیید بانک مرکزی برسد. مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت یک ماه پس از تملک، مراتب فوق را طی گزارشی با ذکر دلایل به بانک مرکزی اطلاع دهد.

ماده ۱۷– در صورتی که به دلیل زیان‌های وارده، سرمایه نظارتی مؤسسه اعتباری کاهش یابد و به تبع آن، حدود مقرر در این دستورالعمل درخصوص سرمایه‌گذاری‌های مجاز قبلی (پیش از وقوع زیان وارده) نقض گردد، مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت یک‌سال از تاریخ نقض حدود، وضعیت خود را با مفاد این دستورالعمل منطبق نماید. مؤسسه اعتباری باید بلافاصله مراتب نقض حدود به همراه دلایل و مستندات مربوط و به انضمام برنامه اقدامات اجرایی مصوب هیأت مدیره خود را جهت انطباق وضعیت مؤسسه اعتباری با حدود مقرر، به مدیریت کل نظارت بانکی بانک مرکزی ارسال نماید. در صورت پذیرش دلایل و مستندات مورد اشاره و تأیید برنامه عملیاتی مؤسسه اعتباری توسط مدیریت کل نظارت بانکی بانک مرکزی، نقض حدود موضوع این ماده، صرفاً برای مدت یکسال از تاریخ نقض، مشمول مجازات‌های مقرر در این دستورالعمل نخواهد بود. در هر حال، انجام سرمایه‌گذاری جدید تا زمان انطباق با حدود مقرر در این دستورالعمل ممنوع است.

ماده ۱۸– مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات (تطبیق)، موظف است گزارش‌های مربوط به رعایت مفاد این دستورالعمل را در مقاطع شش ماهه و ظرف حداکثر یکماه پس از پایان هر مقطع زمانی به کمیته رعایت قوانین و مقررات (تطبیق) ارایه نموده و پس از بررسی در کمیته یاد شده، مراتب را در هیأت مدیره برای تصویب، گزارش نماید و مصوبه هیأت مدیره را به انضمام مستندات مربوط، به مدیریت کل نظارت بانکی بانک مرکزی ارسال کند. مدیریت کل نظارت بانکی بانک مرکزی پس از بررسی گزارش واصله، موظف است اقدامات نظارتی لازم را حسب مورد اعمال نماید.

ماده ۱۹– تخطی از مفاد این دستورالعمل موجب اعمال مجازات‌های مقرر در قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سایر قوانین و مقررات مربوط می‌گردد.

ماده ۲۰– در صورت تخطی مؤسسه اعتباری از مفاد این دستورالعمل از جمله اقدام به سرمایه‌گذاری غیرمجاز و یا عدم ارایه به موقع گزارش‌های لازم، علاوه بر اعمال مجازات‌های موضوع ماده (۱۹) این دستورالعمل، بانک مرکزی حسب مورد، صلاحیت اعضای هیأت مدیره، مدیر عامل، مدیر ارشد ریسک و مدیر ارشد رعایت قوانین و مقررات (تطبیق) موسسه اعتباری را به منظور تصمیم‌گیری در خصوص ادامه فعالیت در موسسه اعتباری در چارچوب قوانین و مقررات مورد بررسی قرار می‌دهد.

«**دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار**» که در (۱۸) ماده و (۶) تبصره در یکهزار و دویست و سی و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲ شورای پول و اعتبار تصویب و آخرین مرتبه در یکهزار و سیصد و چهل و نهمین جلسه مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۱۵ شورای پول و اعتبار در (۱۸) ماده و (۹) تبصره اصلاح گردیده بود، در (.....) ماده و (....) تبصره تحت عنوان «**دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری**» در ..... جلسه مورخ ..... هیأت عالی بانک مرکزی به تصویب رسید و از زمان ابلاغ لازم‌الاجرا می‌باشد.

با لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل تمامی ضوابط مغایر با آن، از جمله مصوبات جلسات پانصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۶۳/۱/۱۹ در خصوص «**دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی**» و یک هزار و هشتاد و یکمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۶/۱/۱۸ در خصوص «**دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری**»، ملغی می‌گردد.